

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В МЕЖАХ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ

Поглиблення транскордонного співробітництва між Україною та Польщею відкриває нові можливості для активізації туристичної діяльності на території України й підвищенню конкурентоспроможності туристичних продуктів країни. Розвиток туризму в українсько-польському транскордонному регіоні має особливе значення у зміцненні співпраці місцевих громад, збереження архітектурної та культурної спадщини населення прикордоння. Мета: проаналізувати перспективи та можливості транскордонної співпраці України та Польщі. Визначити наявний стан туристичної інфраструктури в межах прикордонної зони. Методика: у статті використані загальнонаукові методи досліджень: аналізу і узагальнення літературних джерел, порівняльний та метод експертних оцінок (при визначенні основних результатів і проблем розвитку туристичної інфраструктури у межах українсько-польського прикордоння). Результати: розроблено та описано діаграми за результатами відповідей експертів. У статті досліджено перспективи розвитку туризму в українсько-польському прикордонні. Проведена порівняльна характеристика відповідей експертів з польської та української сторін. Вперше було оцінено даний сегмент туристичної інфраструктури. Результати дослідження можуть бути використані у відділах туризму України та Польщі, а також в туристичних підприємствах.

Ключові слова: туризм в українсько-польському прикордонні, туристична інфраструктура, експертна оцінка.

Постановка проблеми. Транскордонне співробітництво відіграє важливу роль для розвитку прикордонних територій України, які стали об'єктом регіональної політики Європейського Союзу. Україна знаходиться у центрі європейських транспортних коридорів, що відкриває можливості для міжнародних зв'язків, активізації найбільш результативного залучення прикордонних регіонів України до міжрегіональної та транскордонної співпраці в галузі туризму. Це ефективний важіль формування туристичного іміджу України на міжнародному туристичному ринку [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями транскордонного співробітництва у теоретичному плані займалися зарубіжні та вітчизняні науковці. Зокрема, проблемам транскордонної співпраці присвячені роботи Будкіна В., Вишнякова О., Гонти О. (2002), Долішнього М., Дорогунцова С., Клімонта Д. (2004), Суховірського Б., Федонюка С., Чернюк Л., (2007). Серед зарубіжних вчених, які досліджують транскордонне та міжтериторіальне співробітництво, слід назвати С. Банфі, М. Філіппіні, Л. Хант (2005), К. Лорд, С. Путреву, І. Ші (2008) Е. Кохен, С. Кохен (2012), С. Каусевич, П. Лінч (2013), Т. Колс, Е. Фенклова, К. Дінан (2013). Ними досліджено основні тенденції регіонального розвитку, узагальнено досвід діяльності транскордонних об'єднань країн Європи.

Мета досліджень. Визначення сучасного стану окремих видів туристичної інфраструктури українсько-польського прикордоння та окреслення перспектив подальшого її розвитку.

Виклад основного матеріалу. Туризм посідає одне з провідних місць у розвитку світо-

вого господарства. Сучасний розвиток туризму, який базується на масовості, інтегрованості, розвитку інфраструктури, соціально-економічних умовах – суттєво впливає на динаміку ринку туристичного потоку. Розбудова в Україні туристичної інфраструктури, допоможе у перспективі успішно інтегруватися до міжнародних туристичних взаємовідносин та сприятиме структурній перебудові економіки країни [3].

З кожним роком дедалі частіше розширюється співпраця між країнами в області туризму. Часто сусідні країни розробляють та впроваджують нові напрямки розвитку туристичної індустрії. Особливе місце у співпраці України з сусідніми державами відводиться Польщі, яка виступає одним з найбільших стратегічних партнерів на європейському континенті [4].

Поглиблення транскордонного співробітництва між Україною та Польщею відкриває нові можливості для активізації туристичної діяльності на території України й підвищенню конкурентоспроможності туристичних продуктів країни. Шляхом об'єднання зусиль та мобілізації природо-ресурсного потенціалу сусідніх територій Україна зможе підвищити рівень туристичної інфраструктури [6].

У багатьох країнах світу туризм перетворився на високоприбуткову галузь національної економіки. Міжнародний туризм посідає вагомe місце у світовому господарстві, спостерігається стабільно високі темпи розвитку. У сфері туризму зайнято понад 250 млн. осіб, тобто кожен тридцятий працівник у світі.

У 2004 р. Україна та Польща посіли 14-те і 15-те місця у рейтингу країн-дестинацій міжнародного туризму. Держави, не лише сусіди, але й належать до Центрально-Східного Євро-

пейського туристичного субрегіону, який виділяється ВТО відповідно до принципу регіональної єдності (континуальності) та особливостей пропозиції турпродукту. В цьому субрегіоні напрямки та темпи суспільних реформ відмінні, адекватно до внутрішніх умов кожної країни, тому й рівень соціально-економічного розвитку а, отже, й рівень розвитку національної індустрії туризму також різняться. Так, в Україні лейтмотивом суспільних реформ були відхід від радянського минулого, розбудова незалежної держави на ринкових економічних засадах, укорінення демократії. А Польща належить до тих країн постсоціалістичного простору, в яких вже завершені процеси перебудови економіки на ринкових засадах і які є повноправними членами Європейського Співтовариства.

Якщо розглядати особливості розвитку туризму в Україні та Польщі, то можна відмітити, що туристична політика Польщі спрямована на удосконалення системи внутрішнього та міжнародного туризму шляхом подальших зусиль зі створення привабливого туристичного іміджу країни в світі, розвитку інфраструктури, збільшення уваги до збереження культурної спадщини країни. Активна участь Польщі в європейських виставкових заходах має на меті просування традиційного туристичного продукту (активний відпочинок і розваги, культурний та екскурсійний, спортивний туризм) та відносно нового сільського (зеленого) туризму. Польський турпродукт розрахований на активний споживчий віковий сегмент (30-50 років) та розширення пропозиції в сегменті "третього віку". До позитивних чинників збільшення доступності польського турпродукту можна віднести розвиток інфраструктури, особливо авіа- та залізничних перевезень. Водночас саме деякі недоліки інфраструктури та недостатній рівень забезпечення безпеки туристів ускладнюють конкурентні позиції країни на Європейському ринку. Розвиток туристичної та курортної галузей в Україні впродовж останніх років характеризується позитивною

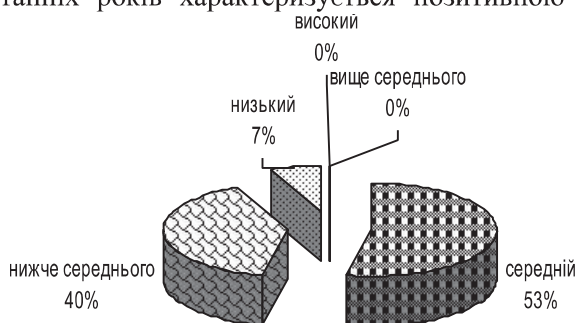

Рис.1. Стан українських доріг в межах прикордонної зони Україна-Польща

та сталою динамікою. Створення нового іміджу турпродукту, конкурентоспроможного як у середині країни, так і за кордоном, комплексний підхід до розвитку туризму та курортів на регіональному рівні, підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в туристичній сфері зумовили неухильне зростання кількості туристів і обсягів наданих їм послуг. [2]

Сьогодні експерти зазначають, що українсько-польське транскордонне співробітництво переважно відбувається в рамках євrorегіонів. Діяльність яких зосереджена на проєктах регіонального розвитку [5]. На сьогоднішній день діє польсько-українська стратегія транскордонного співробітництва на 2007-2015 роки. Стратегія визначає цілі і напрямки співпраці польсько-українського транскордонного регіону у соціальній, екологічній та туристично-культурній сферах [7].

У 2002 р. було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України про "Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та євrorегіонів", а у 2004 році прийнятий Закон України "Про транскордонне співробітництво".

Прикордонна співпраця підтримується програмами допомоги Європейського Союзу, наприклад INTERREG II, а також CROSS-BORDER (у рамках програми PHARE).

Нами проведена експертна оцінка в рамках Ярмарку рекреаційного туризму у місті Львові. Відібрані 15 експертів-фахівців керівної ланки, які займаються питаннями транскордонного співробітництва у сфері туризму. Експертам запропоновано оцінити у 5-ти бальній шкалі (1 бал-низький, 2 бали-нижче середнього, 3 бали-середній, 4 бали-вище середнього, 5 балів-високий рівень) сучасний стан туристичної інфраструктури українсько-польського прикордоння.

Нижче ми подаємо діаграми на яких відображені результати експертних оцінок якості автомагістралей, рівень розвитку інфраструктури, закладів розміщення (рис. 1-6)

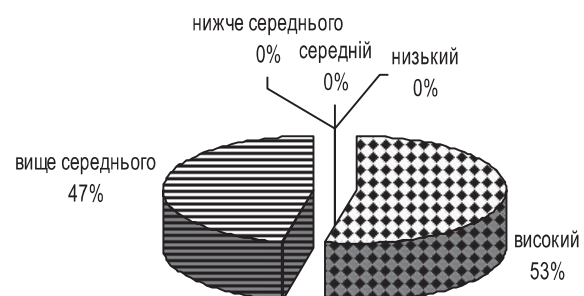
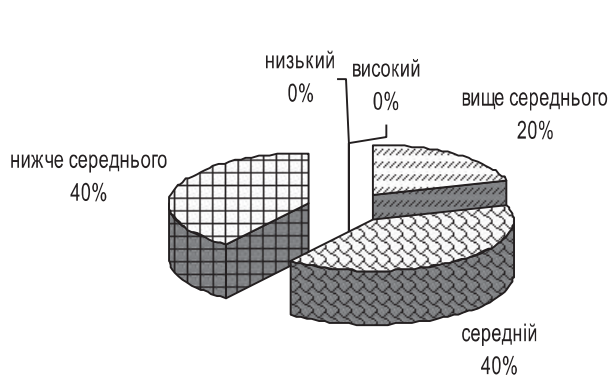

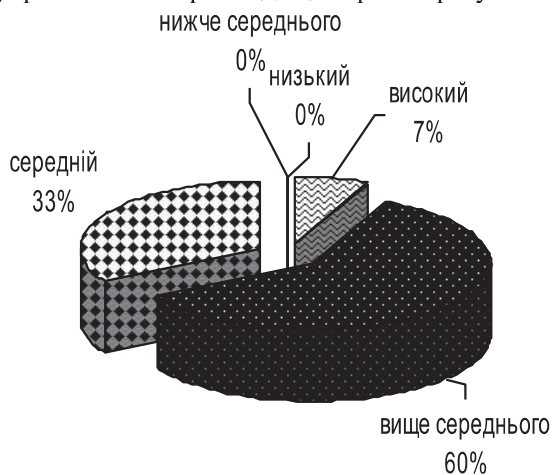
Рис.2. Стан польських доріг в межах прикордонної зони Україна-Польща

Порівнюючи діаграми на яких відображено стан українських та польських доріг в межах українсько-польського прикордоння встановлено наступне: жоден з експертів не оцінив високим балом стан українських доріг, проте польські дороги отримали високий бал від 53% експертів. В оцінюванні стану українських доріг присутні низькі бали, це ми бачимо з представленої вище діаграми. Ситуація протилежна

Рис.3. Рівень забезпеченості прикордонних районів України закладами розміщення

Аналізуючи відповіді експертів про рівень забезпеченості прикордонних районів закладами розміщення бачимо те, що з польської сторони високим балом забезпеченості оцінили 7% експертів, а з української жодного. З польської сторони спостерігаємо кращий результат так як бал вище середнього поставили 73% експертів, а середній 20% експертів, а от з української сторони дещо гірший результат:

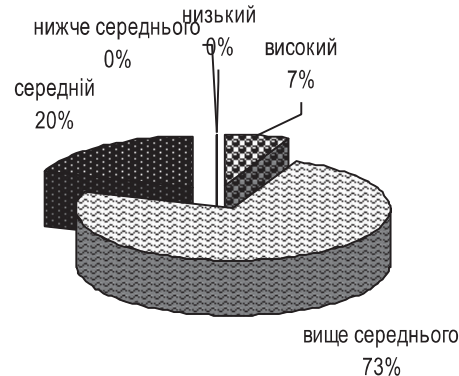

Рис.5 Сучасний стан туристичної інфраструктури українсько-польського прикордоння

Стан туристичної інфраструктури, 53% експертів оцінили, як вище середнього. Це рівень, який свідчить про те, що співпраця між сусідніми країнами сприяє розбудові інфраструктури. Можливо дана співпраця не є ще на належному рівні, проте проводиться низка заходів, які допоможуть підвищити даний показ-

і тому, стосовно даного питання українська сторона потребує значних зусиль для отримання кращих результатів. Тому в цьому плані українські дороги потребують значних капіталовкладень для приведення їх до рівня європейських доріг.

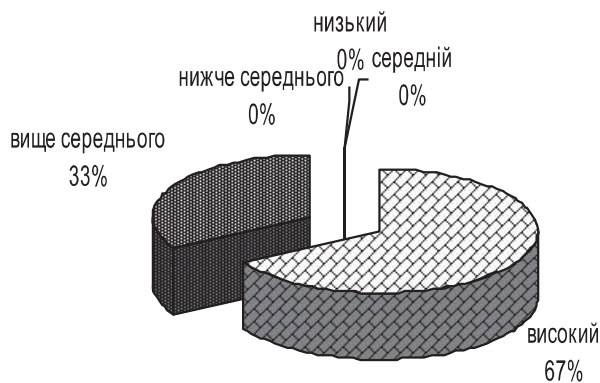
Подані нижче діаграми показують рівень забезпеченості прикордонних районів України та Польщі закладами розміщення.

Рис.4. Рівень забезпеченості прикордонних районів Польщі закладами розміщення

бал вище середнього поставили 20% експертів. Цей результат дає можливість українській стороні запозичити польський досвід та використати його у розбудові закладів розміщення з української сторони.

Наступні діаграми стосуються сучасного стану та перспектив розвитку туристичної інфраструктури українсько-польського прикордоння.

Рис.6 Перспективи розвитку туристичної інфраструктури українсько-польського прикордоння на 5 років

Експерти оцінили високим та вище середнього балом 67% та 33% відповідно, перспективи співпраці між Польщею та Україною. Про це також свідчить низка спільних конференцій, ярмарок, а також вже розроблених Програм та Стратегій розвитку в рамках транскордонного співробітництва.

Висновки. Транскордонне співробітництво можна вважати ефективною основою для співпраці у розвитку туризму між країнами: співпраця туристичних організацій, обмін туристичною інформацією, надання допомоги в підготовці проектів у рамках міжнародних програм. Також варто відзначити, що туризм є

важливим чинником впливу на суспільні відносини, взаємини між народами, в контексті входження України до європейського культурного простору. Тому транскордонне співробітництво між Україною та Польщею є важливим елементом для розвитку туризму загалом.

Література:

1. *Беленький П. Ю.* Методологічні аспекти міжрегіонального та транскордонного співробітництва / П.Ю.Беленький, Н.А.Мікула // Зовнішньоекономічний кур'єр. – № 1–2. – Львів : ТПП, 2001. – С. 9–13.
2. Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі): монографія / В.Г. Явкін, В.П. Руденко, В.М. Андрейчук, О.Д. Король та ін. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. – 344 с.
3. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні / Гонтаржевська Л.І. – Д.: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.
4. *Засадко В.В.* Транскордонне співробітництво України: тенденції, проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В.В. Засадко. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009
5. *Підгрушній Г.П.* Територіальна організація транскордонного простору: постановка проблеми та практичне значення дослідження / Г.П.Підгрушній // Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць. – Херсон: ПП Вишемирський, 2009. – 488 с. – С. 374–377.
6. *Щерба Г.І.* Соціологічні дослідження розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва / Г.І. Щерба // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Зб.наук. праць. – К.: Фенікс, 2008. – с. 162-171.
7. Офіційний сайт "Програма транскордонного співробітництва "Польща-Білорусь-Україна" на 2007-2013 роки" – <http://www.pl-by-ua.eu/ua>

References:

1. *Bielenkyi P. Yu.* Metodolohichni aspekty mizhrehionalnoho ta transkordonnoho spivrobitnytstva / P.Yu.Bielenkyi, N.A.Mikula // Zovnishnoekonomichnyi kurier. – № 1–2. – Lviv : TPP, 2001. – S. 9–13.
2. Neohrafichni aspekty rozvytku turyzmu (na prykladi Ukrainy ta Polshchi): monohrafiya / V.H. Yavkin, V.P. Rudenko, V.M. Andreichuk, O.D. Korol ta in. – Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet, 2010. – 344 s.
3. *Hontarzhavska L.I.* Rynek turystychnykh posluh v Ukraini / Hontarzhavska L.I. – D.: Skhidnyi vydavnychiy dim, 2008. – 180 s.
4. *Zasadko V.V.* Transkordonne spivrobitnytstvo Ukrainy: tendentsii, problemy ta perspektyvy rozvytku [Elektronnyi resurs] / V.V. Zasadko. – Rezhym dostupu: www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009
5. *Pidhrushnyi H.P.* Terytorialna orhanizatsiia transkordonnoho prostoru: postanovka problemy ta praktychne znachennia doslidzhennia / H.P.Pidhrushnyi // Rehionalni problemy Ukrainy: Neohrafichniy analiz ta poshuk shliakhiv vyrishennia. Zb. nauk. prats. – Kherson: PP Vyshemyrskyi, 2009. – 488 s. – S. 374–377.
6. *Shcherba H.I.* Sotsiolohichni doslidzhennia rozvytku ukrainsko-polskoho transkordonnoho spivrobitnytstva / H.I. Shcherba // Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky. Zb.nauk. prats. – K.: Feniks, 2008. – s. 162-171.
7. Ofitsiyniy sait "Prohrama transkordonnoho spivrobitnytstva "Polshcha-Bilorus-Ukraina" na 2007-2013 roky" – <http://www.pl-by-ua.eu/ua>

Резюме:

Іван Волошин, Ольга Четирбук. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В ПРЕДЕЛАХ УКРАИНСКО-ПОЛЬСКОГО ПОГРАНИЧЬЯ.

Углубление трансграничного сотрудничества между Украиной и Польшей открывает новые возможности для активизации туристической деятельности на территории Украины и повышению конкурентоспособности туристических продуктов страны. Развитие туризма в украинско-польском трансграничном регионе имеет особое значение в укреплении сотрудничества местных общин, сохранения архитектурного и культурного наследия населения приграничья. Цель: проанализировать перспективы и возможности трансграничного сотрудничества Украины и Польши. Определить существующее положение туристической инфраструктуры в пределах пограничной зоны. Методика: в статье использованы общенаучные методы исследований: анализа и обобщения литературных источников, сравнительный и метод экспертных оценок (при определении основных результатов и проблем развития туристической инфраструктуры в пределах украинско-польского пограничья). Результаты: разработаны и описаны диаграммы по результатам ответов экспертов. В статье исследованы перспективы развития туризма в украинско-польской границе. Проведена сравнительная характеристика ответов экспертов польской и украинской сторон. Впервые было оценено данный сегмент туристической инфраструктуры. Результаты исследования могут быть использованы в отделах туризма Украины и Польши, а также в туристических предприятиях.

Ключевые слова: украинско-польское приграничье, туристическая инфраструктура, экспертная оценка.

Summary:

Ivan Voloshyn, Olga Chetyrbuk. STATUS AND PROSPECTS OF TOURISM WITHIN THE UKRAINIAN-POLISH BORDER.

Enhancing cross-border cooperation between Ukraine and Poland opens new opportunities for revitalization of tourism in Ukraine and the competitiveness of tourism products of the country. Tourism development in the Ukrainian-Polish cross-border region is of particular importance in the strengthening of local communities, conservation of the architectural and cultural heritage of the borderland populations. Objective: to examine prospects and opportunities for cross-border cooperation between Ukraine and Poland. Determine the current state of tourism infrastructure within the

border zone. Methods: the article uses the general scientific methods of research, analysis and synthesis of the literature, comparative method and expert evaluations (in determining the main results and problems of tourism infrastructure in the Ukrainian-Polish border). Results: a diagram and described the results of the responses of experts. This article explores the prospects for the development of tourism in the Ukrainian-Polish border. Comparative characteristic responses of experts from Polish and Ukrainian parties. For the first time this segment was estimated tourist infrastructure. The research results can be used in the departments of tourism Ukraine and Poland, as well as travel companies.

Key words: Ukrainian-Polish border, tourism infrastructure, expert evaluation.

Рецензент: проф. Брич В.Я.

Надійшла 09.03.2015р.

УДК 338.48:504.062

Наталія ПАНЬКІВ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ

В статті проведений аналіз існуючих підходів трактування терміну "організація". Визначено місце системного підходу при організації туристичних ресурсів у функціонуванні сфери туризму. Запропоновано власну ієрархічну структуру організації туристичних ресурсів на основі використання системного підходу. Обґрунтоване підґрунтя її виникнення та застосування на практиці.

Ключові слова: організація, туристичні ресурси, класифікаційні підходи, системний підхід, система туристичних ресурсів.

Постановка питання у загальному вигляді. Актуальність дослідження ресурсної складової туристичної сфери ні в кого не викликає сумнівів. Адже для функціонування галузі туризму необхідна наявність чи не найбільшої різноманітності туристичних ресурсів, на відміну від інших секторів національної економіки. З дослідження туристичного потенціалу території розпочинається майже кожна наукова праця, що має відношення до проблем туризму. Те саме стосується оцінки туристичного (рекреаційного) потенціалу в регіональному аспекті та забезпеченості власне туристичними ресурсами. На це акцентується увага в наукових виданнях з географії, екології, економіки тощо. Різонаправленість та різнобічність трактувань, наявність значної кількості наукових розробок свідчить також про недостатню вивченість низки важливих теоретичних та практичних питань. Коли мова йде про туристичні ресурси, в більшості випадків мають на увазі їхню наявність, розташування та особливості використання в туристичній сфері. Термін "організація" стосовно туристичних ресурсів не використовується, лише в площині аналізу туристичної галузі. Проте, це лише поверхневе розуміння цього поняття без усвідомлення багатоаспектності суті, змісту та внутрішнього наповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вивчення туристичних ресурсів присвячені чимало праць вітчизняних та іноземних науковців. Це роботи Н.В. Фоменко, І.Т. Твердохлебова, М.П. Мальської, З.В. Герасимчука, І.В. Смаль (Україна), Д.Схверсона, К.Холлі, Л.Мітчела (США), І.О.Квартальнова, В.Ю.Воскресенського (Росія), А.Ковальчик,

М.Труасі (Польща), П.Дефер (Франція) та інших представників світових наукових кіл. Проте, що стосується організації туристичних ресурсів дослідження науковців розглядаються лише в площині організації туристичної галузі. Це праці Любіцевої О.О., Смаль І.В., Безуглого І.В. тощо. Дослідження поняття "організація" добре висвітлено з економічно-організаційної точки зору в праці Монастирського Г. Л., де він пояснює його суть з точки зору внутрішнього, змістовного наповнення та структурно схематизує. Окремі напрямки організації різного роду системних утворень: природних, екологічних тощо висвітлені в роботах Петліна В.М., Гнатіва П.С., Матвійчука Л.Ю. та інших вчених.

Виклад основного матеріалу. Відсутність прив'язки поняття "організація" до туристичних ресурсів пояснюється досить вузьким трактуванням значення цього терміну та можливостями їхнього поєднання. Проте, не слід забувати, що статична наявність туристичних ресурсів в межах певної території не завжди передбачає або уможливорює їхнє належне використання. В такому випадку слід говорити про потенційні туристичні ресурси (ресурси у "підвішеному" стані), для використання яких необхідна організаційна узгодженість функціонування інших дотичних та невід'ємних складових: економічної, соціальної, транспортної, екологічної тощо.

Попри це, термін "організація" володіє низкою підходів до трактування:

1) по-перше, це внутрішня узгодженість, упорядкованість взаємодії більш або менш диференційованих і автономних частин цілого, обумовлених його побудовою;